

Obsah

Předmluva k šestému vydání	17
Poděkování	18
O této knize	19
Jak je tato kniha uspořádána	22
1 CO JE TO SOCIOLOGIE?	23
Sociologická imaginace	25
Studium lidí a společnosti	27
Vývoj sociologického myšlení	28
Teorie a teoretické perspektivy	28
Zakladatelé sociologie	29
Moderní teoretické přístupy	38
Teoretické myšlení v sociologii	41
Úrovně analýzy: mikrosociologie a makrosociologie	42
Proč studovat sociologii?	43
<i>Shrnutí</i>	45
<i>Další četba</i>	45
<i>Internetové odkazy</i>	46
2 KLADENÍ A ZODPOVÍDÁNÍ SOCIOLOGICKÝCH OTÁZEK	47
Lidské subjekty a etické problémy	50
Sociologické otázky	51
Je sociologie vědecká?	53
Výzkumný proces	54
Pochopení příčiny a následku	58
Kauzalita a korelace	58
Výzkumné metody	60
Etnografický výzkum	62
Dotazníková šetření	62
Experimenty	66
Biografický výzkum	66
Srovnávací výzkum	68
Historická analýza	69
Srovnávací historický výzkum	69
Sociologický výzkum v reálném světě	69
Opakování samozřejmostí jinými slovy?	72
Vliv sociologie	72
<i>Shrnutí</i>	73
<i>Další četba</i>	73
<i>Internetové odkazy</i>	74

3 TEORIE A PERSPEKTIVY V SOCIOLOGII 75

Cesta k sociologii	78
Pozitivismus a sociální evoluce	80
Karl Marx: kapitalistická revoluce	81
Založení sociologie	84
Émile Durkheim: sociální rovina reality	84
Max Weber: kapitalismus a náboženství	88
Teoretická dilemata	91
Sociální struktura a lidské jednání	93
Konsenzus, nebo konflikt?	94
Přehlížená problematika genderu	95
Směr sociální změny	96
Transformace společností – a sociologie	98
Genderová rovnost a feministická teorie	98
Poststrukturalismus a postmodernita	100
Globalizace, rizika a „pomsta“ přírody	102
Závěr: pryč se starým, sem s novým?	106
<i>Shrnutí</i>	107
<i>Další četba</i>	107
<i>Internetové odkazy</i>	108

4 GLOBALIZACE A MĚNÍCÍ SE SVĚT 109

Typy společností	112
Mizející svět: osud předmoderních společností	112
Moderní svět: industrializované společnosti	116
Globální vývoj	118
Sociální změna	120
Vlivy působící na sociální změnu	122
Změna v moderním období	124
Globalizace	125
Faktory přispívající ke globalizaci	126
Polemiky o globalizaci	135
Dopad globalizace	138
Závěr: potřeba globálního řízení	145
<i>Shrnutí</i>	146
<i>Další četba</i>	147
<i>Internetové odkazy</i>	147

5 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ 149

Příroda, životní prostředí a sociologie	152
Definice přírody a životního prostředí	152
Sociologie a životní prostředí	153
Čeho se týkají environmentální otázky?	158
Znečišťování a odpad	158
Vyčerpávání zdrojů	163
Genetická úprava potravin	165
Globální oteplování	170

Sociologické teorie a ekologická udržitelnost	179
Konzumerismus a poškozování životního prostředí	179
Hranice růstu a udržitelný rozvoj	182
Život v globální „rizikové společnosti“	185
Ekologická modernizace	187
Environmentální spravedlnost a ekologické občanství	189
Závěr	191
Shrnutí	193
Další četba	194
Internetové odkazy	194

6 VELKÁ MĚSTA A MĚSTSKÝ ŽIVOT 195

Teoretizace urbanismu	198
Chicagská škola	199
Urbanismus a vytvářené prostředí	202
Hodnocení	205
Vývoj velkých měst	206
Velká města v tradičních společnostech	206
Industrializace a urbanizace	208
Vývoj moderního velkoměsta	208
Urbánní trendy v rozvinutém světě	209
Urbanizace v rozvíjejícím se světě	217
Velkoměsta a globalizace	221
Globální velkoměsta	222
Nerovnost v globálním velkoměstě	224
Řízení velkoměst v globálním věku	225
Závěr: velkoměsta a globální řízení	229
Shrnutí	230
Další četba	231
Internetové odkazy	231

7 SOCIÁLNÍ INTERAKCE A KAŽDODENNÍ ŽIVOT 233

Proč studovat každodenní život?	236
Neverbální komunikace	237
Lidská tvář, gesta a emoce	237
Gender a tělo	238
Ztělesňování a identity	240
Pravidla sociální interakce	242
Sdílené porozumění	243
„Interakční vandalismus“	243
Reakční zvolání	247
Tvář, tělo a řeč při interakci	247
Setkání	247
Vyvolávání (management) dojmů	248
Osobní prostor	253
Interakce v čase a prostoru	253
Měřený čas	254
Organizace časoprostoru	254

Každodenní život v kulturní a historické perspektivě	255
Sociální konstrukce reality: sociologická debata	256
Sociální interakce v kyberprostoru	258
Závěr: naléhavá potřeba fyzické blízkosti?	260
<i>Shrnutí</i>	261
<i>Další četba</i>	262
<i>Internetové odkazy</i>	262

8 CESTA ŽIVOTA 263

Kultura, společnost a socializace dítěte	266
Teorie vývoje dítěte	266
Socializační faktory	269
Genderová socializace	272
Reakce rodičů a dospělých	272
Učení se genderu	272
Sociologická debata	272
Cesta života	276
Dětství	277
Teenager a mladá kultura	279
Raná dospělost	280
Zralá dospělost	280
Život v pozdním věku	281
Stárnutí	282
Šedivění lidských společností	283
Jak lidé stárnou?	284
Stáří přichází: konkurenční sociologická vysvětlení	287
Aspekty stárnutí	288
Politika stárnutí	293
Smrt, umírání a ztráta blízkých	298
Sociologie smrti a umírání	298
Teoretizace smrti v moderních společnostech	298
Vývoj v poslední době	299
<i>Shrnutí</i>	302
<i>Další četba</i>	303
<i>Internetové odkazy</i>	303

9 RODINA A INTIMNÍ VZTAHY 305

Základní pojmy	308
Rodina v historickém kontextu	309
Vývoj rodinného života	310
Takoví jsme nikdy nebyli? Mýty o tradiční rodině	310
Rodiny v globálním kontextu	313
Rodiny a intimní vztahy	315
Vývoj a diverzita rodinných modelů	315
Nerovnost v rodině	317
Intimní násilí	321
Rozvod a separace (odloučení)	324
Mění se postoje k rodinnému životu	332
Nová partnerství, nevlastní rodiny a příbuzenské vztahy	334
Alternativy k tradičnímu manželství a rodinnému životu	337

Teoretické perspektivy týkající se rodiny a vztahů	342
Funkcionalismus	342
Feministické přístupy	342
Teoretizování proměny lásky a intimity	345
Závěr: debata o rodinných hodnotách	349
Shrnutí	351
Další četba	351
Internetové odkazy	352

10 ZDRAVÍ, NEMOC A POSTIŽENÍ 353

Sociologie těla	356
Sociologie zdraví a nemoci	359
Sociologické pohledy na lékařství	360
Medicína a zdraví v měnícím se světě	367
HIV a AIDS v globální perspektivě	368
Sociologické pohledy na zdraví a nemoc	370
Společenské základy zdraví	375
Třídní příslušnost a zdraví	375
Gender a zdraví	379
Etnicita a zdraví	381
Zdraví a sociální soudržnost	382
Sociologie postižení	383
Individuální model postižení	383
Sociální model postižení	384
Zdravotní postižení, právo a veřejná politika	387
Pojetí zdravotního postižení ve světě	390
Shrnutí	392
Další četba	393
Internetové odkazy	394

11 STRATIFIKACE A SOCIÁLNÍ TŘÍDY 395

Stratifikační systémy	398
Otrokářství	399
Kastovní systém	400
Stavy	401
Třídy	402
Teorie sociální stratifikace a tříd	403
Karl Marx a jeho teorie třídního boje	403
Max Weber: třída, status a strana	403
Sociální třída v pojetí Erika Olina Wrighta	406
Jak změřit třídu	407
Zhodnocení Goldthorpeova třídního schématu	408
Hranice sociálních tříd v soudobé vyspělé společnosti	413
Otázka existence vyšší třídy	413
Rozrůstání střední třídy	416
Proměna dělnictva	417
Existuje ještě nejnižší sociální třída?	418
Třída a životní styl	422
Gender a stratifikace	424

Sociální mobilita	427
Komparativní studie mobility	427
Sestupná mobilita	429
Sociální mobilita ve Velké Británii	430
Gender a sociální mobilita	431
Meritokratická Británie?	432
Závěr: přetrvávající význam sociálních tříd	433
<i>Shrnutí</i>	434
<i>Další četba</i>	435
<i>Internetové odkazy</i>	436

12 CHUDOBA, SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A SOCIÁLNÍ PODPORA 437

Chudoba	441
Co je to chudoba?	441
Měření chudoby	444
Kdo jsou chudí lidé?	452
Vysvětlení chudoby	454
Chudoba a sociální mobilita	457
Sociální vyloučení	459
Co je to sociální vyloučení?	459
Příklady sociálního vyloučení	461
Zločin a sociální vyloučení	464
Sociální stát	466
Teorie sociálního státu	466
Sociální stát ve Velké Británii	469
Chudoba a sociální podpora v měnícím se světě	477
<i>Shrnutí</i>	478
<i>Další četba</i>	479
<i>Internetové odkazy</i>	479

13 GLOBÁLNÍ NEROVNOST 481

Globální ekonomická nerovnost	486
Státy s vysokým příjmem	488
Státy se středním příjmem	488
Státy s nízkým příjmem	489
Prohlubuje se globální ekonomická nerovnost?	489
Nerovné životní příležitosti	491
Zdraví	492
Hlad, podvýživa a hladomor	493
Vzdělání, gramotnost a dětská práce	496
Mohou chudé země zbohatnout?	499
Rozvojové teorie	505
Shrnutí rozvojových teorií	511
Mezinárodní organizace a globální nerovnost	512
Globální ekonomická nerovnost v měnícím se světě	515
Nárůst světové populace a globální nerovnost	519
Populační analýza: demografie	520
Dynamika populačních změn	520

Demografický přechod	524
Možný vývoj nerovností v průběhu 21. století	524
Shrnutí	528
Další četba	529
Internetové odkazy	529

14 SEXUALITA A GENDER 531

Lidská sexualita	534
Biologie a sexuální chování	534
Formy sexuality	535
Sexuální orientace	535
Sexualita, náboženství a morálka	537
Homosexualita	538
Zkoumání sexuality	545
Prostituce a „sexuální práce“	550
Prostituce	550
Sexuální práce	551
Globální sexuální průmysl	553
Gender	554
Gender a biologie: přirozené rozdíly?	555
Genderová socializace	555
Reprodukční technologie	556
Sociální konstruování genderu a pohlaví	559
Maskulinity a genderové vztahy	560
Genderový řád	560
Teorie genderové nerovnosti	565
Funkcionalistické přístupy	566
Feministické přístupy	567
Ženská hnutí	572
Gender a globalizace	573
Shrnutí	574
Další četba	575
Internetové odkazy	575

15 RASA, ETNICITA A MIGRACE 577

Hlavní koncepty	580
Rasa	580
Etnicita	582
Menšiny	584
Předsudky a diskriminace	585
Co je to rasismus?	587
„Staré“ a „nové“ podoby rasismu	587
Sociologické teorie rasismu	590
Etnická integrace, diverzita a konflikt	592
Modely etnické integrace	592
Etnická diverzita	595
Etnické menšiny na trhu práce	598
Bydlení	600
Trestní soudnictví	601

Etnický konflikt	603	
Migrace v globálním věku	604	
Migrace a rozpad impéria: Británie od 60. let 20. století		607
Migrace a Evropská unie	611	
Migrace a etnické vztahy	613	
Globalizace a migrace	614	
Globální diaspory	616	
Závěr	618	
<i>Shrnutí</i>	619	
<i>Další četba</i>	620	
<i>Internetové odkazy</i>	620	

16 NÁBOŽENSTVÍ 621

Sociologické studium náboženství	624	
Co je to náboženství?	624	
Náboženství v klasické sociologické teorii	626	
Náboženství v reálném světě	632	
Totemismus a animismus	632	
Judaismus, křesťanství a islám	632	
Náboženství Dálného východu	633	
Náboženské organizace	635	
Křesťanství, gender a sexualita	640	
Sekularizace a náboženské obrození	641	
Sekularizace	641	
Náboženství v Evropě	644	
Náboženství v USA	647	
Zhodnocení teze o postupující sekularizaci	652	
Náboženský fundamentalismus	654	
Závěr	659	
<i>Shrnutí</i>	660	
<i>Další četba</i>	661	
<i>Internetové odkazy</i>	661	

17 MÉDIA 663

Média v globálním věku	666	
Digitální revoluce	667	
Internet a World Wide Web	667	
Film	671	
Televize	673	
Hudba	677	
Noviny	680	
Mediální teorie	682	
Funkcionalismus	682	
Teorie konfliktu	683	
Symbolický interakcionismus	690	
Postmoderní teorie	693	
Publikum a jeho mediální zastoupení	695	
Studie o publiku	695	
Zobrazování sociálních tříd, genderu, etnicity a postižení		696

Kontrola globálních médií	699
Mediální imperialismus?	700
Vlastnictví mediálních „superspolečností“	702
Politická kontrola	706
Odpor vůči globálním médiím a jejich alternativy	709
Závěr	710
Shrnutí	711
Další četba	712
Internetové odkazy	713

18 ORGANIZACE A SÍTĚ 715

Organizace	718
Organizace a byrokracie	719
Architektura organizací	725
Nadnárodní organizace	727
Obchodní organizace	731
Bude byrokracie překonána?	737
Organizační změna: japonský model	739
Změna stylu řízení	740
Studium modelů managementu	741
Studium sítí	745
Sociální sítě	745
Sítě a informační technologie	746
Sociální kapitál: vazby, které zavazují	747
Nové sociální vazby?	750
Závěr	754
Shrnutí	755
Další četba	756
Internetové odkazy	756

19 VZDĚLÁNÍ 757

Teorie o významu vzdělání	761
Vzdělání jako proces socializace	761
Školství pro kapitalismus	762
Skryté osnovy	763
Vzdělání a kulturní reprodukce	765
Sociální rozdělení a vzdělání	775
Diskuse o roli IQ ve vzdělání	775
Gender a školství	779
Etnický původ a vzdělání	784
Vzdělání v globálním kontextu	788
Globální základní školní docházka	789
Gramotnost a nigramotnost	789
Mění se tvář vzdělání	794
Technologie ve školní třídě	797
E-univerzity	799
Budoucnost vzdělání	800
Závěr	802

<i>Shrnutí</i>	803
<i>Další četba</i>	804
<i>Internetové odkazy</i>	804

20 PRÁCE A EKONOMICKÝ ŽIVOT 805

Co je to práce?	807
Změny v sociální organizaci práce	812
Taylorismus a fordismus	813
Globalizace a postfordismus	815
Mění se povaha práce	818
Členství v odborech na ústupu?	818
Gender a „feminizace práce“	821
Změny v domácí dělbě práce	828
Automatizace a diskuse o kvalifikaci	829
Konec celoživotní pracovní kariéry a vznik portfoliových pracovníků	839
Nejistota zaměstnání, nezaměstnanost a sociální význam práce	840
Sociální význam práce	840
Obavy ze ztráty zaměstnání	842
Nezaměstnanost	843
Závěr: koroze „charakteru“?	848
<i>Shrnutí</i>	850
<i>Další četba</i>	851
<i>Internetové odkazy</i>	851

21 ZLOČIN A DEVIACE 853

Základní pojmy	857
Vysvětlení kriminality a deviace: sociologické teorie	858
Funkcionalistické teorie	858
Interakcionistická teorie	862
Teorie konfliktu a „nová kriminologie“	864
Teorie kontroly	868
Teoretické závěry	871
Vzorce kriminality ve Velké Británii	871
Kriminalita a statistiky	872
Oběti a pachatelé trestných činů	875
Gender, sexualita a kriminalita	876
Mládež a kriminalita	880
Kriminalita bílých límečků	882
Kriminalita v globálním kontextu	884
Organizovaný zločin	884
Kyberkriminalita	886
Vězení a tresty	889
Závěr: deviace, kriminalita a sociální řád	892
<i>Shrnutí</i>	895
<i>Další četba</i>	897
<i>Internetové odkazy</i>	897

22 POLITIKA, STÁTNÍ SPRÁVA A SOCIÁLNÍ HNUTÍ 899

Základní koncepty sociologie politiky	902
Politika, vláda a stát	902
Moc	903
Autoritářství a demokracie	904
Globální šíření demokracie	908
Pád komunismu	909
Demokratizace jako projev nespokojenosti	911
Stará a nová stranická politika	915
Globální správa	919
Sociální hnutí a společenské změny	923
Co jsou to sociální hnutí?	923
Teorie sociálních hnutí	924
Globalizace a „společnost sociálních hnutí“	933
Závěr	938
Shrnutí	939
Další četba	941
Internetové odkazy	941

23 NÁRODY, VÁLKA A TERORISMUS 943

Národy a nacionalismus	948
Nacionalismus a moderní společnost	948
Národy bez států	949
Národnostní menšiny a Evropská unie	952
Národy a nacionalismus v rozvíjejících se zemích	953
Národní stát, národní identita a globalizace	955
Mezilidské konflikty, válka a genocida	956
Teorie války a genocidy	957
Mění se povaha války	957
Staré a nové války	960
Terorismus	967
Co je to terorismus?	967
Starý a nový terorismus	968
Válka a terorismus v globálním věku	973
Shrnutí	974
Další četba	975
Internetové odkazy	975
Glosář	977
Bibliografie	1001
Jmenný rejstřík	1037
Ediční poznámka	1047
Seznam vyobrazení	1049